Gwaharddiad ar Fêps Untro

Asesiad o'r Effaith ar Hawliau Plant

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Mae Llywodraeth Cymru eisiau diogelu'r amgylchedd a dyfodol pawb sy'n tyfu i fyny yng Nghymru.

Mae Cymru eisoes yn gwneud yn dda — rydym ni'n un o'r gwledydd gorau yn y byd ar gyfer ailgylchu. Ond mae plastigau untro yn dal i fod yn broblem. Maen nhw'n llygru ein strydoedd, ein parciau a'n moroedd.

Mae fêps untro yn rhan o'r broblem honno. Yn 2023—2024, fe wnaethom edrych ar p'un a ddylid eu gwahardd.

O 1 Mehefin 2025, mae cyfraith newydd yn golygu na fydd siopau yng Nghymru bellach yn cael gwerthu fêps untro.

Ond cyn unrhyw gyfraith newydd neu benderfyniadau mawr, rydym ni'n gwneud Asesiad o'r Effaith ar Hawliau Plant (CRIA). Mae'n ffordd i feddwl sut y bydd hyn yn effeithio ar blant a phobl ifanc a'u hawliau.

ℹ Mae gan bob plentyn a pherson ifanc hawliau. Maen nhw wedi'u nodi yng Nghonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (CCUHP).

Mae hwn yn grynodeb byr o'r Asesiad o'r Effaith ar Hawliau Plant ar gyfer y gwaharddiad ar fêps untro.

Mae fêps untro:

- yn gallu cynnwys plastig
- yn cynnwys batri sy'n cynhesu hylif mae pobl yn anadlu i mewn
- yn dod mewn lliwiau llachar a gwahanol flasau
- yn gallu cynnwys nicotin (mae'r cyfan wedi'u gwahardd p'un a ydynt yn cynnwys nicotin ai peidio)
- **yn ddrwg i'r amgylchedd!**

Maen nhw'n torri i lawr i ficroblastigau.

Maen nhw'n anodd eu hailgylchu felly yn cyrraedd tomenni gwastraff.

Mae batris rhai fêps yn dal tân pan fyddant yn cael eu difrodi neu eu malu.

Mae mwy o bobl ifanc yn defnyddio fêps nawr.

Dydyn ni ddim yn gwybod yr holl ffyrdd y gall fêps niweidio pobl.

Mae'r rhan fwyaf yn cynnwys nicotin sy'n gaethiwus ac yn ddrwg i'ch iechyd.

O 1 Mehefin 2025:

Ni all siopau werthu fêps untro.

Ni all busnesau a phobl roi fêps untro i ffwrdd.

Os byddant yn gwneud hynny, byddant yn torri'r gyfraith a byddant yn cael dirwy neu garchar.

Cynnwys pobl

Yn 2023

Fe wnaethom gymryd rhan mewn ymgynghoriad â Llywodraeth y DU, yr Alban a Gogledd Iwerddon. Yr enw arno oedd 'Creu cenhedlaeth ddi-fwg'. Roedd yn cynnwys cwestiynau am werthu fêps untro.

Cafwyd **27,921** o ymatebion — roedd **1,018** o'r rhain yn dod o Gymru.

Roedd llawer o bobl o blaid y gwaharddiad oherwydd:

- yr effaith ar yr amgylchedd
- y niwed y gallai ei wneud i iechyd plant a phobl ifanc.

Ond roedden nhw'n pryderu bod plant a phobl ifanc yn cael y gefnogaeth gywir i roi'r gorau i ysmygu.

Yn 2024

Fe wnaethom ni gynnal arolygon ar-lein — roedd hyn yn cynnwys arolwg ar-lein ar gyfer Ysgolion Eco.

Fe wnaeth Plant yng Nghymru gynnal arolwg ar gyfer pobl ifanc yn ystod eu penwythnos preswyl haf.

Cawsom drafodaethau yn sesiynau Cyfiawnder Cymdeithasol a Newid Hinsawdd Cymru Ifanc.

Cawsom holiadur i blant 14—18 oed yn y digwyddiad 'Ein Daear, Ein Dyfodol'.

Cafwyd 12 o ymatebion.

Re wnaeth **80%** gytuno y byddai gwahardd fêps yn cael effaith gadarnhaol ar yr amgylchedd.

Roedd **58%** o'r farn na fyddai gwaharddiad ar fêps untro yn arwain at bobl ifanc yn dechrau ysmygu.

Yn 2025

Defnyddion ni animeiddiad ac infographig gan Youth Friendly i godi ymwybyddiaeth o'r gwaharddiad ar fêps untro a'u heffaith ar yr amgylchedd. Fe wnaethon ni rannu'r rhain gyda grwpiau plant ledled Cymru a gofyn sut y gallai'r gwaharddiad effeithio ar arferion ysmygu a fêpio. **Cafwyd 8 ymateb.**

Un person ifanc oedd o'r farn bod y gwaharddiad yn fwy am ddiogelu'r amgylchedd (a roedden nhw'n ei gefnogi) nag am fynd i'r afael â fêpio ymhlith pobl ifanc.

Arferion Ysmygu a Fêpio

Dywedodd pedwar na fyddai'r gwaharddiad yn lleihau ysmygu na fêpio — byddai pobl ifanc yn debygol o newid i fêps ailddefnyddiadwy oherwydd eu blasau a'u dyluniad.

Mynediad at Gymorth

Doedd y rhan fwyaf ddim yn gwybod ble i fynd am gymorth i roi'r gorau i fêpio. Awgrymon nhw fwy o hyrwyddo cymorth trwy gyfryngau cymdeithasol, hysbysebion a phosteri mewn mannau cyhoeddus fel safleoedd bysiau, gorsafoedd, meddygfeydd, fferyllfeydd, ysgolion a cholegau.

Hawliau plant

Mae'r gwaharddiad hwn yn cael effaith gadarnhaol ar yr hawliau hyn.

- **Erthygl 3:** Dylai pawb sy'n gweithio gyda phlant bob amser wneud yr hyn sydd orau i bob plentyn.
- **Erthygl 6:** Yr hawl i fywyd, goroesiad a datblygiad.
- **Erthygl 17:** Yr hawl i gael gafael ar wybodaeth o'r cyfryngau.
- **Erthygl 24:** Yr hawl i iechyd a gwasanaethau iechyd.
- **Erthygl 29:** Yr hawl i addysg.
- **Erthygl 31:** Yr hawl i hamdden, chwarae a diwylliant.
- **Erthygl 33:** Yr hawl i amddiffyn rhag cyffuriau anghyfreithlon.
- **Erthygl 36:** Yr hawl i amddiffyn rhag camfanteisio.

Bydd yn:

- lleihau niwed dibyniaeth nicotin a sylweddau gwenwynig
- helpu i ddiogelu eu hiechyd meddwl a chorfforol
- lleihau'r effeithiau negyddol ar eu haddysg, a'u bywyd cymdeithasol
- amddiffyn yr amgylchedd
- yn gwneud Cymru'n lle gwell, glanach i fyw a'i mwynhau nawr ac yn y dyfodol.

Bydd y gwaharddiad hwn yn cefnogi ac yn herio'r hawliau hyn.

- **Erthygl 12:** Yr hawl i fynegi barn a chael eich clywed.
- **Erthygl 13:** Yr hawl i ryddid mynegiant.

Rydym ni'n parchu gwahanol safbwyntiau yr holl blant a phobl ifanc. Roedd llawer yn cytuno â'r gwaharddiad hwn. Ond roedd rhai yn anghytuno ac eisiau rhyddid i ddewis.

Roedd eraill yn gweld fêpio fel rhan o'u hunaniaeth a'u bywyd cymdeithasol. Fe wnaethom nhw ddweud bod y gwaharddiad hwn yn cyfyngu ar eu rhyddid mynegiant.

I gael gwybod mwy am y gwaharddiad ar fêps untro, ewch i: llyw.cymru/gwaharddiad-ar-feps-untro

O hyn ymlaen

Byddwn yn sicrhau:

- bod plant a phobl ifanc yn cael gwybodaeth glir am fêpio
- bod ysgolion yn defnyddio'r cwricwlwm i addysgu am effaith ysmygu a fêpio ar iechyd a lles
- bod plant a phobl ifanc yn cael cymorth gan wasanaethau iechyd i roi'r gorau i ysmygu
- ein bod yn delio â'r wybodaeth gamarweiniol am fêpio
- bod gwasanaethau'n dysgu oddi wrth y naill a'r llall ac yn rhoi'r gefnogaeth orau i blant a phobl ifanc
- bod y gwaharddiad yn cael ei orfodi i atal gwerthiant anghyfreithlon fêps untro.